

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Terezy FECTHNEROVÉ *Každodenní život zaměstnanců uranových dolů Příbram v období tzv. normalizace*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2021. 88 s. + přílohy

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. et Mgr. Lenka Krátká, Ph.D.

Záměrem předkládané diplomové práce je podle její autorky zprostředkovat historickou sondu do každodenního života specifické profesní skupiny obyvatelstva v Československu v 70.–80. letech minulého století, kterou tvořili zaměstnanci uranových dolů Příbram, konkrétně zejména horníci. Výzkum byl realizován primárně metodou orální historie a následně doplněn o poznatky z archivního výzkumu a sekundární literatury. Posuzovaný text lze nepochybně považovat za zajímavý příspěvek k problematice hospodářských a sociálních dějin, což je téma, které patří u studentů a studentek oboru Orální historie – soudobé dějiny v posledních letech mezi jedno z nejpůvodnějších, ať už v podobě zpracování dějin konkrétního podniku nebo právě každodennosti jeho (často dlouholetých) zaměstnanců a zaměstnankyň (např. Zetor, Jitka, Elektropřístroj Písek, Poldi, ČSA aj.).

Struktura práce byla po formální stránce zvolena správně. Po úvodu, v němž autorka seznamuje čtenáře a čtenářky mimo jiné také s osobními důvody pro volbu tématu (regionální i rodinné ukotvení), následuje metodologická část (velká pozornost je zde věnována badatelské reflexivitě), historický kontext (s důrazem na vývoj po roce 1945) a konečně empirická kapitola zaměřující se především na otázku volby zkoumané profese a benefitů spojených s jejím výkonem (zejména nadstandardní finanční ohodnocení horníků). Výkladové schéma ruší snad jen zařazení biogramů do metodologické části, osobně bych preferoval spíše jejich umístění do příloh (případně rozšíření přehledové tabulky o další sloupce nebo „rozpuštění“ informací do textu empirické části). Celkový dojem pak dále mírně sráží místy krkolonná stylistika a překlepy.

Metodologii považuji za velmi zdařilou, ne-li nejzdařilejší část z celé práce. Ocenit je třeba zejména badatelskou reflexivitu, tj. jednotlivé kroky, které autorka v rámci výzkumu podniku, a které v mnoha ohledech umožňují pochopit její další rozhodování, což platí především v případě vzorkování. Právě v kontextu „hospodské epizody“, skupinového rozhovoru a pandemie koronaviru je totiž možné považovat výsledný vzorek v počtu 7 narátorů za – pro účely posuzované práce – dostačující (jakkoliv by z mého pohledu bylo ideální zpřísnit kritéria vzorkování a získat alespoň o 3 pamětníky navíc). Autorka získané výpovědi následně doplnila o podrobný archivní výzkum, přičemž s těmito prameny pracuje kontinuálně napříč celým textem.

Také empirická část je velmi dobře zpracovaná, jakkoliv na vybraných tématech je patrná určitá úzká (ne)vědomá orientace na složku hmotných a sociálních benefitů, což je dle mého názoru v konečném důsledku spíše na škodu, protože se jedná jen o velmi úzký výsek z oblasti dějin každodennosti. V tomto ohledu tak název práce příliš nekorresponduje s jejím obsahem, což může u řady čtenářů a čtenářek vzbudit planá očekávání. Ostatní témata – volba profese, pracovní kolektiv, politická angažovanost apod. – jsou totiž ve srovnání s výše uvedenou problematikou upozaděna, přestože jsou nepochybně interpretačně zajímavá – resp. zajímavější

(např. spolupráce s mukly). Za základní nedostatek, který významně ovlivňuje celé vyznění posuzované práce, pak považuji fakt, že autorka nepracuje s žádnými teoretickými koncepty – především z oblasti genderu a identity –, což má za následek, že samotná interpretace v celém textu převážně absentuje. V rámci obhajoby proto prosím o zodpovězení následujících otázek:

- diplomantka sice v metodologii obecně zmiňuje problém nahrávání rozhovorů s rodinnými příslušníky, ale vlastní reflexi se již v textu dále nevěnuje; ovlivnil nějakým způsobem první rozhovor (s blízkou osobou) pohled diplomantky na ostatní výpovědi pamětníků (tzv. haló efekt)?
- v kontextu „hospodské epizody“, promítl se nějakým způsobem do terénního výzkumu fakt, že diplomantka je žena a badatelsky se věnuje ryze mužské profesi (např. vulgarita, slang, tendence vysvětlovat či naopak přeskakovat technikálie apod.)?
- v empirické části je několikrát zmiňován strach rodiny o respondenty vyplývající z možnosti utrpět závažný či smrtelný úraz během pracovní doby, promítla se tato skutečnost nějakým způsobem do partnerských, potažmo rodinných vztahů v rovině aktérských strategií jednání ale i konstruování narativů (s výjimkou v textu již zmiňovaného zamlčování skutečného profesního zařazení v případě „fárání“)?
- může se autorka pokusit nějakým způsobem identitárně definovat hornickou profesi (tj. jaké jsou charakterové, profesní a názorové ideálně-typické „atributy“ horníků?), a to především s důrazem na gender, resp. v textu několikrát zmiňované – nikoliv však explicitně pojmenované – projevy (dominantní) maskulinity (např. „frajeři“, „opravdová“ přátelství, „zvládání“ krizových situací atd.)
- byla nějakým jiným způsobem (než konstatováním, že to byli „obyčejní“ a „ostatním rovní“) reflektována spolupráce pamětníků s mukly (bavili se s nimi např. o povaze trestných činů, životě ve vězení, jaký na ně měli narátoři názor apod.)
- ve výzkumném vzorku jsou zastoupeni také 2 respondenti, kteří zažili práci v dolech (resp. pracovali v podniku) také v 90. letech, lišila se nějakým způsobem jejich pamětnická reflexe od ostatních narátorů (sklon porovnávat vliv ekonomické transformace a technologického pokroku na vykonávanou profesi po změně politického a ekonomického systému)?

Závěrem, autorce se podařilo (nepochybně i vlivem zřetelného entuziasmu a pozitivního vztahu ke zkoumané problematice a regionu) nejen uskutečnit velmi kvalitní (kvalitativně orientovaný) terénní výzkum, ale následně poznatky z něj také zasadit do příslušného historického kontextu, adekvátně zanalyzovat a konečně (byť jen částečně) též interpretovat. K pomyslné dokonalosti však práci chybí promyšlený závěr a větší teoretická ukotvenost, která by diplomantce umožnila získané narativy podrobit hlubší interpretaci.

I přes tyto nedostatky nicméně práci kolegyně Fechtnerové velice rád **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 1–2 („výborně“ až „velmi dobře“)** v závislosti na průběhu obhajoby, resp. zodpovězení výše položených otázek.

V Praze, dne 5. 9. 2021

Mgr. J. Hlaváček, Ph.D.